

УДК 347.4

Петро Гуйван,*канд. юрид. наук, заслужений юрист України, професор
Полтавського інституту бізнесу*

ЗНАЧЕННЯ ТЕМПОРАЛЬНИХ ЧИННИКІВ У ПРАКТИЦІ ЄВРОПЕЙСЬКОГО СУДУ З ПРАВ ЛЮДИНИ. ПОНЯТТЯ РОЗУМНОГО СТРОКУ РОЗГЛЯДУ СПРАВИ В НАЦІОНАЛЬНОМУ СУДОЧИНСТВІ (ЧАСТИНА 1)

У даній праці проведено дослідження практичних питань, пов'язаних із своєчасністю розгляду судових справ національними судами України. Визначено поняття «розумний процесуальний строк» та досліджено відмінності у його тлумаченні Європейським судом із прав людини та українським правосуддям. Наведені випадки порушення Україною вказаних положень міжнародного права щодо своєчасності розгляду справ, які є частиною нашого законодавства. Запропоновані конкретні механізми правового вирішення вказаної проблеми.

Ключові слова: своєчасний розгляд справи, розумний строк, судовий прецедент.

Натепер Україна посідає чільне місце серед Високих Договірних Сторін – підписантів Конвенції за кількістю скарг проти неї. Лівова частка таких скарг пов'язана із затягуванням строків здійснення правосуддя чи виконання остаточних судових рішень. Кількість скарг щодо перевищення розумних строків розгляду справ, які надходять до Суду від громадян України та юридичних осіб, зростає. При цьому, як правило, громадяни скаржаться на тривалість розгляду, яка перевищує п'ять, сім, а то й десять років [1]. ЄСПЛ постійно звертає увагу на однотипність скарг, що подаються на підставі ст. 6 Конвенції через порушення розумного строку розгляду справ національними судами України [2, с. 126].

Справді, у нас досить популярними є процеси, котрі невинувато доводго тривають у справах, роками виконуються (а частіше не виконуються) рішення судів, і все це є не тільки грубим порушенням численних національних нормативних приписів (власне, із цим вже давно ніхто серйозно не бореться з огляду на безкарність суддів та виконавців), а й прямо суперечить міжнародному правовому акту, який є джерелом українського права. Однак слід врахувати одну суттєву рису, котра має змінити ставлення насамперед держави до коментованого питання. Адже, якщо за незаконне затягування процесу ні судді, ні, як правило, виконавці відповідальності не несуть, то у разі визнання подібного діяння незаконним у Європейському суді з прав людини відповідати доведеться. І ця відповідальність покладається на державу Україну.

У юридичній літературі питанням своєчасності здійснення правосуддя та реакції на відповідні порушення ЄСПЛ приділяється поки що мало уваги. Достатньо згадати лише праці М. В. Буроменського, Н. С. Кузнецової, В. В. Городовенка, П. М. Рабіновича, О. М. Толочка, Р. О. Куйбіди, В. О. Лагути, В. В. Лут-

ковської та деяких інших авторів. Але й у цих роботах вказана проблематика досліджується лише фрагментарно, як елемент загальної захисної діяльності – темпоральний аспект не виділяється в окремий предмет вивчення. Отже, питання, з огляду на його високу цінність для українців, є досить актуальним. На вирішення його та напрацювання певних доктринальних та законодавчих підходів у цій царині і спрямована дана праця.

Одним із проявів верховенства права є те, що право не обмежується лише законодавством як однією з його форм, а включає й інші соціальні регулятори, зокрема норми моралі, традиції, звичаї тощо, які легітимовані суспільством і зумовлені історично досягнутим культурним рівнем суспільства. Усі ці елементи права об'єднуються якістю, що відповідає ідеології справедливості, ідеї права, яка значною мірою дістала відображення в Конституції України» [3].

Статтею 17 Закону України від 23 лютого 2006 року «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» передбачено застосування судами у розгляді справ Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року та практики Європейського суду з прав людини як джерел права. Це дало можливість численним дослідникам стверджувати, що до джерел національного права нині віднесено й судовий прецедент. Насправді то далеко не так. Річ у тім, що на відміну від країн англо-саксонської системи права, де судова практика здавна формує матеріально-правову основу правозастосування, у нашій системі не може застосовуватися прецедентний підхід до матеріального законодавства. Справді, як то загально відомо, цивільне (в широкому розумінні цього значення – приватне) право поділяється на матеріальне та процесуальне. Так ось, Європейський суд ніколи не приймав рішення, яким би встановлювався судовий прецедент щодо застосування тієї

чи іншої матеріально-правової норми. Інакше кажучи, Суд не встановлює правильність чи бажаність застосування національними судами матеріальних норм законодавства при регулюванні цивільних, сімейних, житлових, трудових та земельних відносин. Він не може визнати неправильним чи незаконним обґрунтування судового рішення українськими судами з посиланням на відповідні приписи матеріального законодавства. У крайньому разі ЄСПЛ вказує на недемократичність окремих законодавчих правил національної системи, що спонукає державу-учасницю Конвенції до її вдосконалення.

Зовсім інше питання виникає у разі використання прецедентного права в українському процесуальному законодавстві. Дійсно, його стан та реальне правозастосування сьогодні потребують подібного впливу, і, як то показує практика Європейського суду, не лише в Україні. Суди часто виносять невмотивовані рішення, невинувачують затягують розгляд спорів, вчиняють дії, які за процесуальним законом не вправі вчиняти, не зважають на наявні у справі докази тощо. Усі зазначені вчинки кваліфікуються як порушення права людини на справедливий суд. При цьому термін «справедливість» розуміється не лише у своєму правовому значенні, а й у філософському та естетичному. За семантикою «справедливість» означає неупередженість дій, суджень, визнання чийсь правоти, гідності, відплата кожному на законних і чесних підставах і в цілому відповідність людських взаємин, вчинків загально визнаним моральним і правовим нормам [4, с. 24].

Отже, закон відніс до джерел українського процесуального права поряд із нормативними актами законодавства також і судовий прецедент при застосуванні процесуально-правових норм (щоправда, лише в частині рішень ЄСПЛ). Як відомо, правовий вплив законодавчо встановлених правил поведінки та напрацьованої прецедентної судової практики на характер правовідношення, що опосередковується ними, є різним за суттю. Закон чи інший правовий акт визначає порядок відносин учасників відповідно до букви позитивної правової норми. Тоді як судовий прецедент як джерело права встановлює належну за конкретних обставин поведінку суб'єктів згідно з духом закону. Тож необхідна та бажана в кожній окремій ситуації поведінка може досягатися шляхом різного формулювання у конкретних справах належного шляху досягнення однозначного результату. Ratio decidendi як частина судового прецеденту містить принципи права, на основі яких суд приймає рішення. Воно формує правову основу, котра має нормативний характер і повинна застосовуватися щодо всіх осіб, а не лише учасників конкретної справи [5, с. 112-113].

Стаття 6 Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод (право на справедливий суд) сформульована так: кожен має право на справедливий і публічний розгляд його справи упродовж розумного строку незалежним і безстороннім судом, встановленим законом, який вирішить спір щодо його прав та обов'язків цивільного характеру або встановить

обґрунтованість будь-якого висунутого проти нього кримінального обвинувачення. Як бачимо, темпоральні питання – вирішення судового спору упродовж розумного строку – є одним з елементів справедливого судочинства. Інакше кажучи, навіть за наявності дотримання інших складників справедливого судового розгляду за диспозицією даної норми здійснення правосуддя із недотриманням правила щодо розумності строку розгляду має кваліфікуватися як порушення права людини. У своїх рішеннях Європейський суд не встановлює тривалості цього «розумного строку», визначаючи певні критерії щоразу, виходячи з обставин справи та визначених у конкретному національному законодавстві періодів «нормального» розгляду судової справи [6, с. 112].

Отже, маємо оцінити поняття розумності в українському національному законодавстві. Строк існування того чи іншого права може визначатися домовленістю сторін, законом та іншими правостановлюючими актами, зокрема адміністративними. Виражені нормативно, правила мусять бути всебічними та зрозумілими, коли поняття, поставлене у своїх межах, відокремлене від усіх суміжних, слова та вирази точні, коли вони виражають лише ті терміни, які призначені виражати – не більше, не менше [7, с. 238]. У постанові пленуму Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ «Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення» зазначено, що розумним вважається строк, що є об'єктивно необхідним для виконання процесуальних дій, прийняття процесуальних рішень та розгляду і вирішення справи з метою забезпечення своєчасного (без невинувачених зволікань) судового захисту [8].

Утім, наше законодавство не завжди виважене ставиться до даного питання: детально формулюючи зміст певного повноваження та відповідного обов'язку, які виникають за конкретних обставин, воно часто залишає питання щодо тривалості правомочності відкритим. У такому разі, якщо строк дії суб'єктивного права прямо не вказаний, для обчислення строку існування чи реалізації певного суб'єктивного права мають використовуватися критерії розумності. За традицією результат усвідомлення та порядок застосування тих чи інших законодавчих приписів визначається судовою практикою. Однак, на наше переконання, відмова від законодавчого напрацювання певних темпоральних чинників має розглядатися як винятковий захід, позаяк вона означає надання правозастосовним органам необмежених рамок судового розсуду у вирішенні питання. Як результат, можливий суб'єктивізм, адже часто суди припускаються досить широкого тлумачення змісту (в тому числі тривалості) конкретного повноваження чи обов'язку.

Взаємопов'язаність суб'єктивного матеріального права його носія з юридичним обов'язком зобов'язаної особи (осіб, у тому числі й тих, чий темпоральні координати важко

визначити за регулятивного розвитку взаємодії) становлять квінтесенцію правовідношення [9, с. 7]. Тож варто зазначити, що український законодавець, аби усунути зазначений вище судовий суб'єктивізм при визначенні належної, бажаної та необхідної (читай – розумної) тривалості судового розгляду, встановив у статті 157 Цивільного процесуального кодексу, що суд розглядає справи протягом розумного строку, але не більше двох місяців з дня відкриття провадження у справі, а справи про поновлення на роботі, про стягнення аліментів – одного місяця. У виняткових випадках за клопотанням сторони, з урахуванням особливостей розгляду справи суд ухвалою може подовжити розгляд справи, але не більш як на п'ятнадцять днів.

У цьому кодексі у численних нормах встановлені також максимально припустимі строки для вчинення окремих процесуальних дій. Так, заява про забезпечення позову розглядається судом, у провадженні якого перебуває справа, в день її надходження без повідомлення відповідача та інших осіб, які беруть участь у справі. А копія постановленої судом ухвали про вжиття заходів забезпечення позову надсилається заявнику та заінтересованим особам негайно після її постановлення (ст. 153 ЦПКУ). Справа має бути призначена до розгляду не пізніше семи днів після закінчення дій підготовки до судового розгляду (ст. 156 ЦПКУ). Заява про перегляд заочного рішення повинна бути розглянута протягом п'ятнадцяти днів з дня її надходження. (ст. 230 ЦПКУ). Апеляційна скарга на рішення суду першої інстанції має бути розглянута протягом двох місяців з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до розгляду, а апеляційна скарга на ухвалу суду першої інстанції – протягом п'ятнадцяти днів з дня постановлення ухвали про прийняття апеляційної скарги до розгляду (ст. 303-1 ЦПКУ). Особам, які брали участь у справі, але не були присутні у судовому засіданні, копії повного судового рішення надсилаються рекомендованим листом із повідомленням про вручення протягом двох днів з дня його складання (ст. 222 ЦПКУ). Подібних прикладів, коли закон імперативно визначає максимально припустимий строк для вчинення правозастосовних органом процесуальної дії, можна навести дуже багато.

Власне, кожна процесуальна дія має свою тривалість, яку можна визначити як цивільно-процесуальний строк [10, с. 221]. Взагалі, характерною ознакою судових проваджень та судочинства є темпоральність, яка означає, що процесуальні дії суду та учасників цивільного процесу мають здійснюватися лише в межах відповідних стадій судочинства, у встановленій послідовності, впродовж певного часу, зокрема визначених процесуальних строків для сторін, інших осіб, які беруть участь у справі, та строків судової діяльності, встановлених законом для суду [11, с. 3]. При цьому закон визначає лише максимальні часові періоди для вчинення тих чи інших процесуальних дій. Суддям доцільно додержуватися розумних строків розгляду справи і завершувати справи у розумний для

кожного випадку строк, не очікуючи на закінчення граничного строку, визначеного процесуальним кодексом [12, с. 8]. Але, як то добре відомо не лише самим суддям, а й усім іншим учасникам процесу, практично всі ці норми є фікцією. Їх у темпоральному вимірі фактично ніколи не дотримуються, а протилежне є радше досить рідкісним, винятковим явищем.

Як констатує Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ, в окремих випадках суди безпідставно відмовляють заінтересованим особам у праві на судовий захист у цивільних справах, наприклад, шляхом відмови у відкритті провадження у справі та повернення заяви. Нерідко поверховий розгляд цивільних справ і матеріалів кримінального провадження, ігнорування норм матеріального та процесуального права призводить не лише до скасування судових рішень в апеляційному чи касаційному порядку, але й до істотного порушення строків прийняття рішення по суті провадження, а у провадженні справ про адміністративні правопорушення – до закриття провадження внаслідок закінчення строків притягнення до адміністративної відповідальності. Суди апеляційної інстанції та суд касаційної інстанції не завжди звертають увагу та не реагують на порушення судами встановлених законом строків розгляду справ [8]. Слід додати, що за таке нехтування правовою нормою де-факто вжиття жодних заходів відповідальності з боку органів, котрі покликані її застосовувати до суддів, що порушують закон (Вища рада правосуддя), наразі не помічено.

Можливо, всі проблеми у консерваторії, як казав М. М. Жванецький. Може, закон не досконалий, і його слід міняти. У цьому є певна логіка, але дивно, що ні ті суб'єкти, які мусять виконувати цей закон (скажімо, в особі Верховного Суду, який у інших питаннях, наприклад щодо відстоювання пільг суддям, є дуже активним), ні ті, хто має застосовувати санкції за порушення цих правил (Вища рада правосуддя), ні законодавці ніколи це питання на розгляд не виносили. Отже, маємо досить парадоксальну, якщо не сказати гротескную, ситуацію, коли всі ланки системи бачать недієвість встановленого механізму, але не хочуть досягти його ефективності за рахунок підвищення відповідальності та рівня вимог, при цьому всіх влаштує ситуація, коли недієве законодавство не змінюється, бо так, на їхнє хворе бачення, держава виглядає демократичніше в очах європейського глядача.

Тож і продовжують існувати в українському правовому полі завідомо «мертві» норми, розраховані виключно на юридичний популізм. Приміром, вже давно посміховиськом виглядає стаття 1177 Цивільного кодексу України «Відшкодування (компенсація) шкоди фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення»: 1. Шкода, завдана фізичній особі, яка потерпіла від кримінального правопорушення, відшкодовується відповідно до закону. 2. Шкода, завдана потерпілому внаслідок кримінального правопорушення, компенсується йому за рахунок Державного бюджету України у випадках та порядку, передбачених законом.

Дана норма приблизно в тій же редакції була внесена до кодексу у 2004 році. Хтось може пригадати, кому в Україні із потерпілих від злочину держава виплатила відшкодування нанесеної злочином шкоди? Питання риторичне. Ви скажете, що така можливість з'явиться відразу, як буде прийнято закон, який запровадить подібне відшкодування, про що вказано у ст. 1177 ЦКУ. Як тільки, так і зразу. Нагадую, що дана норма діє з 2004 року. Наразі немає відомостей щодо того, що Верховна Рада хоча би зареєструвала чи просто розробляє відповідний закон. Переконали, що найближчими десятиліттями це питання ніколи не буде винесене в сесійну залу. Натомість законодавці та держава можуть пишатися прогресивним законом, якому позаздрять більшість членів Євросоюзу. Дарма, що вказана норма ніколи не діяла, навряд чи колись почне діяти та й задумувалася виключно як реклама.

Те ж саме можемо сказати і про присутність у Цивільному процесуальному кодексі України численних приписів про час вчинення правозастосовним органом процесуальних дій, котрі також приречені на ігнорування з боку усіх ланок здійснення та контролю правосуддя і, отже, мусять сприйматися суспільством як завідомо недієві. Як правильно підмічено в науковій літературі, недотримання строків розгляду справ не тільки порушує право особи на захист, а й формує негативне ставлення суспільства до судової системи, неповагу до права. Зрештою це стає критичним для самої країни та погіршує її міжнародний імідж [13, с. 319-320]. Звідси соціальна потреба громади у зміні судової системи як недієвої та спротив владі, котра таких змін переважно бажає уникнути.

Однак такий флірт зі своїм суспільством, з одного боку, та з Європою – з іншого, насправді не має перспектив. Бажані наслідки виявляються ілюзією. Це підтверджується великою, як для ЄСПЛ, кількістю негативних для держави України рішень саме у зв'язку з недотриманням розумних строків розгляду судових справ та виконання остаточних рішень національних судів. А вже судовий розгляд або виконання судового рішення, здійснені з перевищенням розумних строків, сприймаються Судом як порушення статті 6 Конвенції, тобто права особи на справедливий судовий розгляд. Отже, питання про своєчасність розгляду справ стає досить актуальним, воно відображає стан належного реагування суду, спрямованого на ефективний захист прав упродовж розумного строку, і таким чином визначає доступність особи до справедливого правосуддя [14, с. 71].

У порядку ілюстрації позиції Європейського суду стосовно порушення правила про розумний строк розгляду справ судом наведемо деякі конкретні справи, розглянуті цієї інституцією за скаргами проти України. Так, Суд визнавав порушення ст. 6 Конвенції у справі «Лещенко і Толіупа проти України» [15, п. 54, 55]. Вирішення цієї справи національними судами (цивільного позову про відшкодування шкоди) тривало понад 10 років. Розглядаючи дану заяву, Євросуд звернув увагу, що основною

причиною затягування розгляду було неодноразове відправлення справи на новий розгляд. У справі «Смирнова проти України» розгляд позову про поділ спадщини розпочався у травні 1997 р., і на момент винесення Євросудом рішення (08.11.2005) справа все ще була на розгляді в суді першої інстанції. При цьому двічі рішення суду першої інстанції скасовувалося апеляційним судом, та справа направлялася на новий розгляд. Євросуд звернув увагу на те, що суд, який розглядав справу, не вжив жодних заходів, передбачених законодавством України, для боротьби з тактикою затягування, до якої вдавався відповідач у справі. Зокрема, суд жодного разу не розглянув питання щодо слухання справи за відсутності відповідача чи накладення на нього адміністративного стягнення у вигляді штрафу за прояв неповаги до суду, а примусовий привід суддя вперше застосував до відповідача лише через 2,5 року після початку провадження у справі [1].

У другій справі – «Павлюлинець проти України» [16, п. 53] – тривалість розгляду скарги заявника на рішення управління соціального захисту на момент винесення Євросудом рішення щодо суті справи становила близько п'яти років і двох місяців, і розгляд справи був не завершений. Це також було кваліфіковано як порушення передбаченого Конвенцією права на справедливий суд. Такий підхід яскраво характеризує позицію Суду щодо того, що практика багаторазових скасування рішень судів із переданням на новий розгляд може свідчити про недосконалість правової системи. Даний висновок був підставою для визнання порушення Україною п. 1 ст. 6 Конвенції також у справах «Дульський проти України» [17, п. 75], «Мухін проти України» [18, п. 40, 41], «Смирнова проти України» [19, п. 70]. Отже, як бачимо, наша держава, її судова система ще дуже далекі від європейських критеріїв справедливого судочинства.

Висновки

З урахуванням викладеного вище можемо зробити деякі висновки та внести пропозиції. Позаяк вказана проблематика, пов'язана з такими недоліками в діяльності судів, як незадовільна організація судових процесів, зниження рівня виконавчої дисципліни, несвоєчасне оформлення документів, із недостатнім контролем за діяльністю суддів має системний характер, її вирішення теж має бути системним. Звісно, неабияку роль гратиме й надалі прецедентна практика ЄСПЛ. Порушення строків розгляду цивільних справ не є причиною для скасування судових рішень, ухвалених із порушенням розумних строків. Однак водночас наявність великої кількості справ не може виправдовувати суддів, і, як зазначає Європейський суд, покладає обов'язок на Україну як державу-учасницю Конвенції здійснювати організацію своєї судової системи таким чином, щоб вона гарантувала здійснення реального та ефективного судочинства. Отже, в Україні необхідно прийняти ефективний, спеціально унормований спосіб захисту на рів-

ні закону, як то зроблено, приміром, у Польщі. Це дозволить захистити порушене право особи на своєчасний розгляд справи, якщо строк розгляду порушений. Розроблення даного спеціального акта є нагальним завданням української влади.

Список використаних джерел:

1. Щодо перевищення розумних строків розгляду справ: Лист Верховного Суду України від 25.01.2006 № 1-5/45 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v5_45700-06.

2. Гончаренко О.А. «Розумний строк» розгляду справи у практиці європейського суду з прав людини / О. А. Гончаренко // Форум права. – 2012. – № 3. – С. 126–131.

3. Рішення Конституційного Суду України № 15-рп від 02.11.2004 / Конституційний Суд України: Рішення. Висновки. 2004 / відповід. редактор канд. юрид. наук П. Б. Євграфов. – К.: Юрінком Інтер, 2005.

4. Середенко К. «Справедливий суд» у розумінні європейського суду з прав людини / К. Середенко // Матеріали «круглого столу» Роль практики Європейського Суду з прав людини у ствердженні принципу верховенства права, Миколаїв, 8 грудня 2016 р. – С. 23–28.

5. Солдатський В. Розумні строки в контексті рішень Європейського суду з прав людини / В. Солдатський // Jurnalul Juridic National: Teorie Si Practica. – 2015. – № 10. – С. 112–116.

6. Нула Моул Европейская конвенция о защите прав человека и основных свобод. Статья 6: Право на справедливое судебное разбирательство. Прецеденты и комментарии / Нула Моул, Катарина Харби, Л.Б. Алексеева. – М.: Российская академия правосудия, 2001. – 336 с.

7. Сперанский М. М. Основания российского права / М.М. Сперанский // Правоведение. – 2001. – № 4. – С. 231–243.

8. Про деякі питання дотримання розумних строків розгляду судами цивільних, кримінальних справ і справ про адміністративні правопорушення: Постанова Вищого спеціалізованого суду України від

17 жовтня 2014 р. // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/v0011740-14>.

9. Андрієв В.М. Сутність і зміст правовідношення / В.М. Андрієв // Форум права. – 2007. – № 1. – С. 4–8.

10. Білик Л.Д. Правові питання строків у цивільному судочинстві / Л.Д. Білик // Вісник Академії адвокатури України. – 2011. – № 2(21). – С. 221–224.

11. Рожнов О.В. Процесуальні строки (теорія та практика) / О.В. Рожнов // Судова практика. – № 3. – 2008. – С. 3–10.

12. Банчук О. Розумний строк розгляду справи у суді: європейські стандарти та українські реалії / О. Банчук // Адвокат. – 2005. – № 11 (62). – С. 7–10.

13. Городовенко В.В. Принципи судової влади: монографія / В.В. Городовенко. – Харків: Право, 2012. – 448 с.

14. Ярков В.В. Цели судопроизводства и доступ к правосудию / В.В. Ярков // Проблемы доступности и эффективности правосудия в арбитражном и гражданском судопроизводстве: материалы Всероссийской научно-практической конференции. – М.: Лиджист, 31 января – 1 февраля 2001 года. – С. 70–88.

15. Рішення ЄСПЛ від 8 листопада 2005 року у справі «Лещенко і Толюпа проти України» (заява № 56918/00) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/980_438.

16. Рішення ЄСПЛ у справі Павлюлинець проти України» (заява № 70767/01) від 6 вересня 2005 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/974_472.

17. Рішення ЄСПЛ від 1 червня 2006 року у справі «Дульський проти України» (заява № 61679/00) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://tools.regulation.gov.ua/document/view/93409>.

18. Рішення ЄСПЛ від 19 жовтня 2006 року у справі «Мухін проти України» (заява № 39404/02) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/file/2455>.

19. Рішення ЄСПЛ від 8 листопада 2005 року у справі «Смирнова проти України» (заява № 36665/02) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://minjust.gov.ua/file/2608>.

В данной работе проведено исследование практических вопросов, связанных со своевременностью рассмотрения судебных дел национальными судами Украины. Определено понятие «разумный процессуальный срок» и исследованы различия в его толковании Европейским судом по правам человека и украинским правосудием. Приведены случаи нарушения Украиной указанных положений международного права относительно своевременности рассмотрения дел, которые являются частью нашего законодательства. Предложены конкретные механизмы правового решения указанной проблемы.

Ключевые слова: своевременное рассмотрение дела, разумный срок, судебный прецедент.

In this paper, a study of practical issues related to the timeliness of the consideration of cases by the national courts of Ukraine. The concept of «reasonable procedural term» is defined and the differences in its interpretation by the European Court of Human Rights and Ukrainian justice are investigated. The cases of violation by Ukraine of the specified provisions of international law regarding the timeliness of the consideration of cases that are part of our legislation are cited. The specific mechanisms for the legal solution of this problem are proposed.

Key words: timely consideration of the case, reasonable term, judicial precedent.